

Neredovni pregledi koÅtaju Å¼ivota

08/02/2009 12:57 by BanjaLukauSrcu

Rak grliÅta materice je drugi dijagnosticirani karcinom kod Å¼ena po uÅestalosti nakon raka dojke. Svake godine se u zemljama Åjirom svijeta otkrije oko pola miliona novih sluÅajeva, a viÅje od 270.000 Å¼ena umire od ove zloÅtudne bolesti, podaci su Svjetske zdravstvene organizacije.

NaÅalost, Åesto je dijagnosticiranje kasno. U Evropi svakih 18 minuta jedna Å¼ena umire od raka grliÅta materice.

Å Od ove bolesti u 2007. godini u Federaciji BiH umrlo je 55 Å¼ena, a stopa oboljenja na 100.000 stanovnika iznosi 13,8. Zlatan Perić, glasnogovornik Ministarstva zdravstva FBiH, kaÅe da je stopa obolijevanja na 100.000 stanovnika u 2006. godini u FBiH iznosila 14,3, a u 2005. godini 15,6. "Od karcinoma grliÅta materice u 2006. godini umrlo je 50 Å¼ena, a godinu prije 46", istiÅe Perić. On navodi da se rak grliÅta materice u znaÅajnom postotku moÅe vrlo uspješno i efikasno prevenirati. Dr Nebojica Jovanić, naÅelnik Klinike za ginekologiju i akuÅerstvo KliniÅkog centra Banjaluka, kaÅe da su od raka grliÅta materice, u periodu od 2000. do 2006. godine u RS, na 100.000 Å¼ena, godišnje oboljevale 24 Å¼ene. "To je gruba incidenca, jer treba uzeti u obzir Åinjenicu da nismo imali popis stanovništva. Od 2006. godine na 100.000 Å¼ena imamo 15,8 sluÅajeva karcinoma grliÅta materice, odnosno biljeÅi se indicencija pada", navodi Jovanić. ZnaÅaj redovnih ginekoloÅkih pregleda Glavni uzrok nastanka raka grliÅta materice je humani papiloma virus (HPV). Poznato je oko 100 tipova HPV virusa od kojih 30 do 40 napada sluznica genitalnog trakata, a 15 moÅe izazvati rak grliÅta materice. "NajvaÅniji tipovi su 16, 18, 31 i 45, koji su odgovorni za oko 80 odsto svih zloÅtudnih bolesti grliÅta materice. HPV virus prenosi se putem spolnog odnosa, ali je infekcija moguÅta i samim kontaktom 'koÅe na koÅu' u genitalnoj regiji. Treba istaknuti da je rizik od infekcije HPV virusom izraÅen kod svake spolno aktivne Å¼ene. KoriÅtenje kondoma smanjuje rizik infekcije, ali ne pruÅa potpunu zaÅtitu, zbog Åega je od presudnog znaÅaja redovno obavljanje ginekoloÅkih pregleda", objaÅnjava Perić. NaglaÅava da od infekcije HPV virusom do razvijanja raka grliÅta materice u prosjeku moÅe proÅti od sedam do deset godina. Dr Milovan Milić, ginekolog i akuÅer u GinekoloÅkoj klinici "Jelena" u Banjaluci, istiÅe da se na mnoge naÅine nastoje ukljuÅiti sve Å¼ene u rano otkrivanje karcinoma grliÅta materice, Åto je od najveÅte vaÅnosti. KaÅe da je rak grliÅta materice druga po uÅestalosti bolest kod Å¼ena u svijetu, a i u RS. "Neophodno bi bilo bar jednom u tri do pet godina dovesti sve Å¼ene na ginekoloÅki pregled. To je jedini naÅin da se stane na put toj opakoj bolesti." "Danas je sramota da Å¼ena umre od raka grliÅta materice, njena sramota, njene porodice, a onda i druÅtva, u koje spadaju i zdravstveni radnici i mediji, koji imaju obavezu da upute informaciju svakom Å¼enskom biÅtu da treba bar jednom godišnje da se javi ginekologu. Svaki ginekolog je edukovan i obuÅen da pregleda grliÅt materice, da uzme bris i uradi kolposkopiju te zavrÅi dijagnostiku grliÅta", objaÅnjava Milić. Pouzdanost metode Dodaje da se samo uzimanjem brisa moÅe otkriti da li ima sumnje na postojanje raka ili ne. "To se moÅe otkriti ako se pacijentkinja javi bar jednom godišnje na pregled. DruÅtvo bi trebalo da ima obavezu da i one koje ne idu, na neki naÅin, informacijama, obavjeÅtenjima, pa i pozivima, obaveÅe da se jave na ginekoloÅki pregled, kako bi bila uraÅena kompletna dijagnostika grliÅta", istiÅe Milić. On objaÅnjava da se pouzdanost metoda kojim se dijagnosticira prisustvo ove bolesti, odnosno papa nalaza i kolposkopije, kreÅte oko 90 odsto. "Za tih 10 odsto, radi se biopsija, odnosno uzimanje djeliÅta tkiva od nekoliko milimetara i to je konaÅna dijagnoza", navodi Milić. Objasnjava da je humani papiloma virus glavni faktor nastanka raka grliÅta materice, ali je moguÅte da postoje i druge pretpostavke, odnosno slab imunoloÅki odgovor organizma i neki nasljedni faktori gdje je veÅ bilo karcinoma. "Ako se uklope sve te negativne komponente, kada doÅe humani papiloma virus, onda postoji Åansa da doÅe do nekontrolisanog rasta Åtelija sluznice grliÅta materice i ako to ne bude otkriveno na vrijeme, postoji velika Åansa da doÅe do probijanja bazalne membrane i dobijanja pravog karcinoma", kaÅe Milić. Vakcina protiv HPV-a skupa Jedan od naÅina da bude sprijeÅen nastanak raka grliÅta materice jeste vakcinisanje protiv HPV-a, koje Åte u narednom periodu, u okviru projekta "Kombinovana primjena papa citologije i HPV testiranja u skriningu karcinoma grliÅta materice", biti razmatrano u RS. Vakcine protiv HPV-a veÅ se mogu naÅti na bh. trÅiÅtu. "Tipovi humanog papiloma virusa 16 i 18 su najÅeÅi i za njih se smatra da izazivaju oko 90 odsto karcinoma grliÅta materice. Farmaceutska industrija se ukljuÅila u taj problem i napravila vakcinu protiv ta dva najÅeÅiÅta tipa HPV 16 i 18, koji

mogu da pokriju oko 90 odsto slučajeva raka grlišta materice. Međutim, postoje oni ostali tipovi HPV-a, odnosno onih 10 odsto žena koje imaju šanse da dobiju rak grlišta materice i koje nisu zaštićene tom vakcinom", navodi Milić. On smatra da se ne može mnogo očekivati od vakcinacije protiv HPV-a, jer ona ima određene rezultate ukoliko se daje mladoj populaciji, najčešće djevojčicama koje još nisu stupile u seksualne odnose. "U svijetu se ta injekcija počinje davati u različitim životnim dobima, negdje od desete godine, negdje od 12. ili 16, zavisno od uslova i mogućnosti. Ne treba zanemariti činjenicu da je vakcina veoma skupa, a uzimanje papa brisa, kolposkopija, pa i biospija su relativno jeftini. Papa nalaz i kolposkopija koštaju po 15 evra, a vakcina košta oko 350 evra", kaže Milić. Isti je da je u RS evidentno značajno poboljšanje kada je u pitanju smanjenje učestalosti raka grlišta materice. "Pomenuo bih da sam prije deset godina otkrivao po šest-sedam uznapredovalih karcinoma godišnje, što je strašno. Već zadnjih godina uglavnom otkrivamo promjene na sluznici, takozvane cinove, koji još nisu prošli u rak. Prošle godine mi smo u našoj ustanovi imali 20 karcinoma sluznice materice, u početnoj fazi, gdje bi, da to nije bilo otkriveno na vrijeme, svaka treća žena dobila rak grlišta materice", navodi Milić. Cijepljenje od desete godine Jelena Ravlija, glavni federalni epidemiolog, kaže da su u opticaju dvije vakcine za sprečavanje raka grlišta materice. "Cjepilo protiv HPV virusa po jednoj dozi košta oko 100 eura. Daju se tri doze. One se mogu kupiti ili naručiti u mnogim ljekarnama u FBiH. Imamo dvovalentno cjepivo cervarix. I ono pokriva dva najonkogenija tipa karcinoma grlišta materice - 16 i 18. Ovo dvovalentno cjepivo ima sposobnost stvaranja antitijela koja sprečavaju da virus prodre kroz bazenu membranu. Trivalentno cjepivo je gardasil. Osim za tip 16 i 18, ono se daju za banalnije spolno prenosive bolesti tipa 31 i 45. Donja granica cijepljenja je od deste godine starosti", objašnjava Jelena Ravlija. Navodi da će tokom ove godine biti sprovedena aktivnost cijepljenja 140 studentica Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru. "To je niz aktivnosti gdje će studenticama biti ponuđeni ginekološki pregledi, zatim papa test, testiranje na HPV, te imaju mogućnost da dobiju cjepilo koje će provoditi Zavoda za javno zdravstvo FBiH. Kao buduće doktorice, ove studentice će imati mogućnost da iz vlastitog iskustva prenose svoje znanje o ovom preventivnom cjepivu", ističe Jelena Ravlija. Navodi da je na području FBiH rak grlišta materice, slično kao u većini zemalja, drugi po učestalosti karcinom kod žena, sa oko osam odsto udjela među prvih deset karcinoma. Jovanić ističe da je rak grlišta materice drugi po redu uzročnik smrti kod žena u svijetu. "Žene u FBiH od 2005. do 2007. godine najviše su oboljevale od raka dojke, te od karcinoma grlišta materice. Nakon ovih oboljenja, slijede karcinom tijela materice, zatim pluća, jajnika, colona i raktuma. Najmanje malignih oboljenja od 2005. do 2007. kod žena u FBiH imamo kod karcinoma želuca", kaže Ravlija. Krivac nerazvijena svijest Vernes Begović, specijalista ginekologije, akušerstva i ginekološke citologije, naglašava da BiH signifikantno ima više žena oboljelih od raka maternice nego druge zemlje. I ona ističe da se svaka žena "mora poštiti" ginekološkim pregledom kako bi prevenirala nastanak raka grlišta materice. "Papa test na vrijeme može dijagnosticirati početni stadij raka grlišta materice. To je tuga naše sredine. Svakoj ženi ili trudnici treba uzeti papa test. Kod zdravih osoba papa test radimo jednom godišnje. Kod nas, na žalost, lijeka za HPV nema. Postoji imunitet koji pobijedi sve to. Ukoliko PAPA test nije uredan, radi se HPV tipizacija da bi se saznalo kojom je vrstom ovog virusa žena oboljela. Zatim, druge metode kojima bi se vidjelo koliko je žire podložne zahvaćeno ovim virusom, te biopsija. Onda će se uraditi plan kompletne sanacije. Nekad ne uspijemo kompletno sanacijom sve riješiti", kaže Begović. Nedostatak znanja o bolesti i nerazvijena svijest žena da treba redovno odlaziti na ginekološki pregled, velikim dijelom su krivci za učestalost bolesti. Kako navodi Milić, Danska je jedan od najboljih primjera kada je u pitanju prevencija ove bolesti, jer u ovoj zemlji na 100.000 žena, jedna ili dvije žene dobiju rak grlišta materice. "Edukacija djevojčica i djevojaka, a i muškaraca je veoma važna. Treba ih edukovati u tom pravcu da je promiskuitet opasan po život, jer je moguće dobiti HIV, rak grlišta materice, a muškarcima mogu oboljeti od raka penisa. Promiskuitet je veliki problem i na tom polju treba svi više da rade - škole, mediji i ljekari", upozorava Milić. U školama ima i neodobravanja To potvrđuje i Jasna Kalinić, trener za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja, pri Omladinskom centru "Zdravo da ste". Ova organizacija već nekoliko godina realizuje projekat "Reproduktivno zdravlje", koji se izvodi putem školskih sekcija. "Mladi su obaviješteni, ali malo. Nemaju prave informacije i loše su obaviješteni od profesora, a i od roditelja. Najviše se informiraju međusobno, što je veliki problem. Iz iskustva mogu da kažem da mnogi nastavnici ne podržavaju održavanje ovakvih radionica. Nekada nam se dešavalo da nam mladi pedagozi ne dozvoljavaju da učemo u škole, govoreći da tako nešto učenicima nije potrebno", ističe Kalinićeva. U banjalučkim školama, međutim, kaže da su takva predavanja i radionice uvijek dobrodošli, ako su odobrene od Ministarstva zdravlja i Ministarstva

prosvjete i kulture. Milija Marjanović, direktor Gimnazije u Banjaluci, navodi da su do sada u toj školi održavani časovi edukacije učenika o reproduktivnom zdravlju, koji su se uglavnom odnosili na ponašanje mladih prilikom stupanja u seksualne odnose. "Ne znam da li je bilo riječi o bolestima, kao što je rak grlišta materice", kaže Marjanovićeva, dodajući da ni ona ne zna u kojoj su mjeri učenici ove škole informisani i edukovani kada je u pitanju način dobijanja i zaštita od polno prenosivih bolesti. Žene rade malo na prevenciji U Domu zdravlja Banjaluka navode da u svojim ginekološkim ambulantama, kao i u Savjetovalištu za mlade, nastoje pacijentkinjama ukazati na značaj redovnih pregleda, odnosno koliko je važno bar jednom godišnje obaviti kontrolu. "Važno je stvoriti naviku odlaska ginekologu. Porodični doktori takođe svojim pacijentkinjama ukazuju na važnost redovnih kontrola i upućuju ih ginekolozima na preventivne preglede", kaže Biljana Gojković, šef specijalističkih ginekoloških ambulanti u Domu zdravlja Banjaluka. Istođe da u okviru projekta "Seksualno i reproduktivno zdravlje mladih" timovi specijalističkih ginekoloških ambulanti godišnje realizuju veliki broj ginekoloških pregleda za populaciju od 18 do 30 godina. "Neke žene su veoma upućene, prate sve preko Interneta i medija, a neke su skoro potpuno neupućene. Na prevenciji polno prenosivih bolesti žene uglavnom rade malo. Žene moraju biti zainteresovane za svoje zdravlje, a mi smo tu za svaku vrstu saradnje i stručne pomoći", navodi Gojkovićeva. Srbija na prvom mjestu Po učestalosti obolijevanja žena od raka grlišta materice, Srbija je na prvom mjestu u Evropi, a BiH još nije na listi praćenja među evropskim zemljama. U Srbiji obolijeva 25 na 100.000 žena, a u dvije trećine slučajeva bolest se otkriva u odmaklom stadijumu, kada su već zahvaćene limfne žlezde karlice i kada su šanse za izlječenje veoma loše. Okrugli sto Krajem prošlog mjeseca održan je okrugli sto na temu "Unapređenje skrininga raka grlišta materice u FBiH". "Prvi zaključak ovog skupa, koji je okupio ginekologe, citologe, patologe i stručnjake javnog zdravstva, bio je osnivanje multidisciplinarnog dijela na nivou FBiH, koja će prioriteta aktivnost biti izrada sveobuhvatnog programa kontrole raka grlišta materice, uključujući sve aspekte; prevenciju i primarnu prevenciju, ranu detekciju, dijagnostiku, terapiju i monitoring", kaže Zlatan Perićić, glasnogovornik Ministarstva zdravstva FBiH. Autor: Ejla Pertef, Tanja Ikanjić Izvor vijesti: Nezavisne